

16.8.2004

1829/4/02

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Iisa Suhonen

HOIDON PORRASTUSTA KOSKEVIEN OHJEIDEN LAINVASTAISUUS

1

KANTELU

A arvosteli 28.7.2002 päivätyssä kirjeessään Kaarinan-Piikkiön terveyskeskuksen kuntayhtymän ja Turun yliopistollisen keskussairaalan menettelyä hoitoaan koskevassa asiassa sekä - - -

A:n mielestä terveyskeskuksessa ja yliopistollisessa keskussairaalassa olisi tullut toimia riippämmin hänen hakeuduttuaan hoitoon äkillisen vasemman silmän näön menetyksen vuoksi.

- - -

- - -

3

RATKAISU

Katson, että Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikan 20.3.1998 terveyskeskuksille antamat kirjalliset ohjeet silmätautien hoidon porrastuksesta ovat lainvastaiset siltä osin kuin niissä edellytetään lähetettä kiireellistä hoitoa tarvitsevalta henkilöltä.

Katson lisäksi, että Piikkiön terveysasemalta tai viimeistään Kaarinan pääterveysasemalta A olisi tullut ohjata hakeutumaan suoraan silmätautien klinikalle.

Muilta osin asiassa ei ole tullut ilmi lainvastaista menettelyä.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1

Tapahtumat

Saadun selvityksen mukaan A menetti 22.1.2002 noin klo 11.30 äkillisesti näkönsä vasemmasta silmästä. Hänen vaimonsa otti välittömästi yhteyttä Piikkiön terveysasemaan, josta kehoitettiin ottamaan yhteyttä Kaarinan pääterveysasemaan. A:n vaimo soitti klo 11.34 pääterveysasemalle, josta annettiin päivystys aika klo 12.15 sekä kehoitettiin lähtemään välittömästi päivystykseen. A ilmoittautui pääterveysaseman päivystykseen klo 11.55 ja hän pääsi lääkärin tutkittavaksi klo 12.08. Hänestä laadittiin kiireellinen lähete Turun yliopistollisen keskussairaala-

lan silmätautien poliklinikalle vasemman silmän keskuslaskimotukosepäilyn vuoksi. Hän pois-tui päivystävän lääkärin vastaanotolta klo 12.22.

Silmätautien poliklinikalla A siirrettiin osastolle tutkittavaksi, koska poliklinikalla ei ollut vapaita vastaanottoaikoja. Tutkimus aloitettiin klo 13.15. Sen perusteella hänellä epäiltiin keskusvalti-motukosta, jonka mukainen hoito aloitettiin heti tutkimuksen jälkeen. Hoidosta huolimatta va-semman silmän näkökyky ei palautunut.

- - -

3.2

Oikeusohjeet

Kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n 1 momentin (muut. 3.8.1992/746) mukaan kunnan tehtä-vänä on muun muassa järjestää kunnan asukkaiden sairaanhoito (2 kohta, muut. 21.3.1997/248).

Erikoissairaanhoitolain (1062/1989) 31 §:n 1 momentin mukaan henkilön ottaminen sairaalaan sairaanhoitoa varten edellyttää lääkärin tutkimukseen perustuvaa lähetettä, jollei asetuksella ole toisin säädetty. Lain 31 §:n 2 momentin mukaan kiireellisen sairaanhoidon tarpeessa ole-valle henkilölle on 1 momentin säännöksen estämättä heti annettava sairaanhoitoa.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, jäljempänä potilaslaki) 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon niiden voimavarojen ra-joissa, jotka kulloinkin ovat terveydenhuollon käytettävissä.

3.3

Hoidon porrastusta koskevat ohjeet

Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikka on antanut 20.3.1998 alueen terve-yskeskuksille kirjalliset ohjeet silmätautien hoidon porrastuksesta. Ohjeiden mukaan myös päivystyspotilaan tulee ottaa yhteyttä terveyskeskukseensa ja silmätautien poliklinikalle ohjat-tavalla potilaalla tulee aina olla lähete.

Länsi-Suomen lääninhallitus on lausunnossaan katsonut, että porrastusohjeet ovat selkeät ja turvaavat potilaan hyvän hoidon, jos päivystävälle terveyskeskuslääkärille pääsee nopeasti.

Viitaan edellä kohdassa 3.2 sanottuun erikoissairaanhoitolain säännökseen, jonka mukaan kiireellisen sairaanhoidon tarpeessa oleva henkilö ei lain mukaan tarvitse lähetettä hakeutues-saan hoitoon erikoissairaanhoidon toimintayksikköön. Sairaala ei voi näin ollen evätä hoitoa kiireellistä hoitoa vaativalta potilaalta, vaikka tällä ei olisi ohjeissa edellytettyä lähetettä. Käsi-tykseni mukaan terveyskeskuksen tulee informoida potilasta tästä oikeudesta potilaan ottaes-sa yhteyttä terveyskeskukseen.

Varsinais -Suomen sairaanhoitopiirin minulle antamassa selityksessä on todettu, että Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikka tutkii ja tarvittaessa hoitaa myös ilman lä-hetettä tulevat potilaat. Kaarinan-Piikkiön terveyskeskuksen kuntayhtymän Länsi-Suomen lää-ninhallitukselle antamasta selvityksestä ilmenee kuitenkin, että terveyskeskus noudattaa por-rastusohjetta eikä ohjaa potilaita hakeutumaan suoraan yliopistosairaalan silmätautien klinikal-

le edes kiireellisissä ja välitöntä hoitoa vaativissa tapauksissa. On todennäköistä, että ohjeiden vuoksi myös muissa sairaanhoitopiirin kuntien terveyskeskuksissa toimitaan samoin.

Hoidon porrastusta koskevat ohjeet ovat käsitykseni mukaan yleisesti ottaen tarpeellisia ja perusteltuja. Ohjeet voivat kuitenkin olla vain lain ja asetuksen säännöksiä täydentäviä eikä niillä voida rajoittaa tai sulkea pois oikeutta laissa tai asetuksessa turvattuihin oikeuksiin. Silmätautien klinikka ei voi näin ollen edellyttää terveyskeskuksille antamissaan ohjeissa lainvas-
taisesti lähetettä kiireellistä hoitoa tarvitsevilta.

3.4

Kaarinan-Piikkiön terveyskeskuksen toiminnan arviointi

Länsi-Suomen lääninhallitus on lausunnossaan katsonut, että Kaarinan-Piikkiön terveyskeskuksessa on toimittu A:n silmänsairauden hoidossa asianmukaisesti Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikan porrastusohjeiden mukaan. Terveystenhuollon ammattihenkilöt ovat toimineet hoitoon ohjauksessa ja tutkimuksessa lääninhallituksen mukaan nopeasti, jotta A on saatu oikeaan hoitopaikkaan viiveettä.

Em. hoidon porrastuksesta annettujen ohjeiden mukaan potilas on lähetettävä silmäpoliklinikalle välittömästi mm. silloin, kun hänellä epäillään silmän keskusvaltimotukosta ja kiireellisesti mm. silloin, kun kyseessä on äkillinen näön menetys.

A on ohjattu Piikkiön terveysasemalta ottamaan yhteyttä Kaarinan pääterveysasemaan, jossa on ollut päivystys. Kun kyseessä on ollut äkillinen näön menetys, on A:ta pyydetty hoidon porrastuksesta annettujen ohjeiden mukaisesti tulemaan Kaarinan pääterveysasemalle lääkärin tutkittavaksi. Kliinisen tutkimuksen perusteella hänellä on epäilty keskusvaltimotukosta, joka ei ohjeiden mukaan vaadi välitöntä, mutta kylläkin kiireellistä hoitoa. Saadun selvityksen mukaan näön menetys on tapahtunut noin klo 11.30. A on ilmoittautunut pääterveysaseman päivystykseen klo 11.55 ja päässyt lääkärin tutkittavaksi klo 12.08.

Puhelinkeskustelun perusteella ei aina voi arvioida sitä, onko potilas kiireellisen sairaanhoidon tarpeessa. Kun henkilön arvioidaan tarvitsevan kiireellistä sairaanhoitoa, tulee terveyskeskuksen ohjata hänet hakeutumaan suoraan erikoissairaanhoidon eikä terveyskeskukseen lähetteen kirjoittamista varten. Myös Piikkiön terveysasemalta tai viimeistään Kaarinan pääterveysasemalta A olisi mielestäni tullut ohjata hakeutumaan suoraan silmätautien klinikalle.

Kun kuitenkin otetaan huomioon, että kyseisillä terveysasemilla on toimittu yliopistosairaalan silmätautien klinikan yksiselitteisten porrastusohjeiden mukaisesti ja kun puhelinkeskustelujen sisällöstä ei ole varmaa tietoa, asia ei anna minulle aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että kiinnitän Kaarinan-Piikkiön terveyskeskuksen kuntayhtymän huomiota kiireellistä sairaanhoitoa tarvitsevan henkilön asianmukaiseen ohjaamiseen.

3.5

Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikan toiminnan arviointi

Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikan toiminnan osalta Länsi-Suomen lääninhallitus on lausunnossaan todennut, että A on siirretty esilääkittynä heti vuodeosastolle lääkärin tutkimukseen ja hoito on aloitettu heti lääkärin tekemän tutkimuksen jälkeen yleisesti hyväksytyn hoitokäytännön mukaisesti.

Potilasasiakirjoista ei ilmene, mihin kellonaikaan A on saapunut silmätautien poliklinikalle. A on vastineessaan todennut joutuneensa odottamaan poliklinikalle ilmoittautuessaan. Selvityksen mukaan hän on poistunut Kaarinan pääterveysasemalta klo 12.22 ja hänet on kuljetettu henkilöautolla yliopistolliseen sairaalaan, johon on noin 10 kilometrin ajomatka. Saadun selvityksen mukaan A on sisäänkirjoitettu suoraan osastolle klo 13.10 ja tutkittu klo 13.15, mikä viittaisi siihen, että A ei ole päässyt välittömästi lääkärin tutkittavaksi hänen saavuttuaan silmätautien poliklinikalle. Hänelle on kuitenkin annettu selvityksen mukaan jo poliklinikalla mustu-aista laajentavat tipat ja hänet on heti osastolle siirron jälkeen tutkittu sekä aloitettu hoito keskusvaltimotukokseen.

Käytettävissä olevan selvityksen perusteella ei ole näyttöä siitä, että A:n tutkimus ja hoito olisi viivästynyt Turun yliopistollisessa keskussairaalassa.

- - -

4 TOIMENPITEET

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla annan Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikalle huomautuksen vastaisen varalle edellä kohdassa 3.3 selostetusta silmätautien hoidon porrastusta koskevien ohjeiden lainvastaisuudesta. Pyydän, että silmätautien klinikka ilmoittaa minulle 30.11.2004 mennessä silmätautien ohjeiden muuttamisesta siltä osin, kuin niissä edellytetään lähetettä kiireellistä hoitoa tarvitsevalta henkilöltä.

Saatan edellä kohdassa 3.4 esittämäni käsityksen kiireellistä hoitoa tarvitsevan henkilön ohjaamisesta Kaarinan-Piikkiön terveyskeskuksen kuntayhtymän ylilääkärin tietoon vastaisessa toiminnassa ja henkilökunnan koulutuksessa huomioon otettavaksi.

Edellä sanotussa tarkoituksessa lähetän Turun yliopistollisen keskussairaalan silmätautien klinikalle ja Kaarinan-Piikkiön terveyskeskuksen kuntayhtymälle jäljennöksen tästä päätöksestäni.